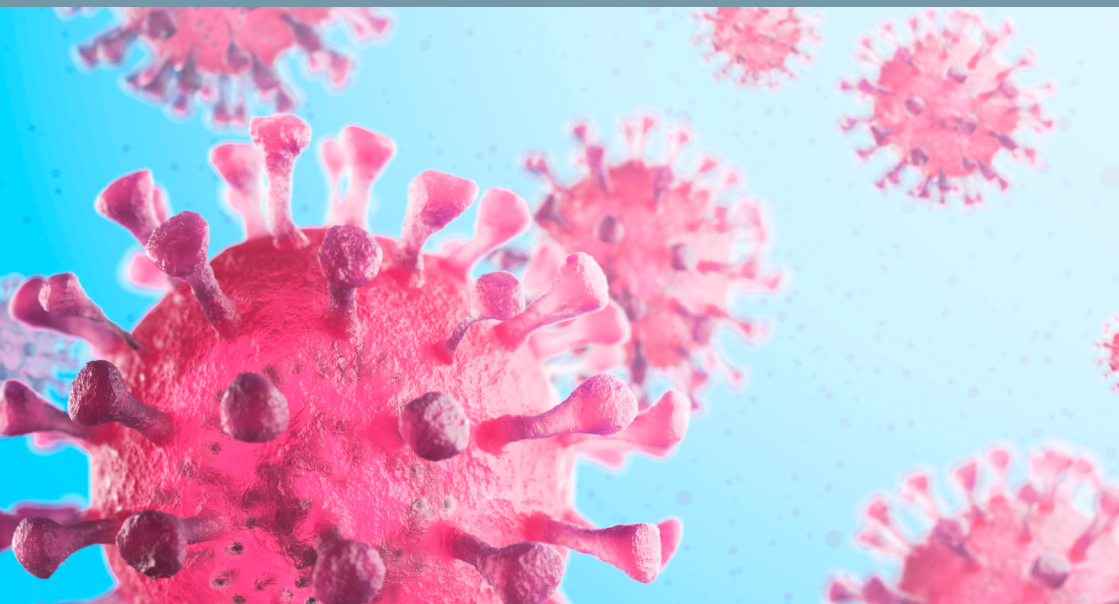

Tuomo Pelttonen

Hillitön Korona

Terveyskriisin ennakoinnista, etenemisestä
ja johtamisesta

HILLITÖN KORONA

Tuomo Peltonen

Hillitön Korona

Terveyskriisin ennakkoinnista, etenemisestä ja johtamisesta

© 2021 Tuomo Peltonen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4412-3

Sisällysluettelo

1.	PROLOGI	7
2.	JOHDANTO	9
3.	TULEVAISUUDEN ENNAKOINTI JA KRIISIEN JOHTAMINEN	30
4.	KRIISIN ETENEMINEN MEDIAN JA YRITYSTEN KOKEMAN	87
5.	KORONAKRIISI SUKUPOLVIKOKEMUKSENA	144
6.	EPILOGI	172
	LÄHDELUETTELO	174

Alkusanat

Covid-19 -pandemia on järjestyttännyt maailmaa. Tämän terveyskriisin ennakkoinnista ja yllätyksellisyydestä on kuitenkin vielä verrattain vähän tutkittua tietoa. Tämän kirjan tarkoituksena on tarkastella koronakriisin puhkeamista ja etenemistä tulevaisuustyön, johtamisen ja päätöksenteon näkökulmista. Pohdin myös koronakriisin vaikutuksia tuleviin sukupolviin. Toivon, että kirja lisää osaltaan ymmärrystämme kriiseistä ja niihin valmistautumisesta.

Suomen tietokirjailijat ry. on tukenut kirjan valmistelua, mistä olen kiitollinen. Professori Mika Pantzar lupautui ystävällisesti lukemaan teoksen käsikirjoituksen. Vuosien varrella olen saanut oivallisia vaikutteita keskusteluista Professori Eero Vaaran ja Dosentti Tommi Auvisen kanssa, mistä myös kiitokset

Helsingissä, 5.3.2021

1. PROLOGI

Kuvittele, että valettuasi tinat uuden vuoden yönä 2020 seuraasi olisi ilmestynyt hahmo tulevaisuudesta. Hän kertoisi, mitä alkavan vuoden aikana tulee tapahtumaan. Henkilö sanoisi: tämän vuoden kuluessa ilmenee digitaalinen hyppäys etätöihin. Ihmiset käyttävät verkkokokoustyökaluja päivittäin hoitaakseen palavereja ja yhteydenpitoa. Ajattelet: tämä on hieman yllättävää, mutta toisaalta visionäärit ovat jo vuosia puhuneet digitaalisten ratkaisujen mahdollistamasta uudesta työstä, joka ei ole sidottu läsnäoloon toimistolla. Kiehtovaa kehitystä.

Tulevaisuuden hahmo jatkaa: globaali talous vajoaa syvään taantumaan, joka koskettaa erityisen kohtalokkaasti tiettyjä toimialoja. Keskuspankit ja valtiot kuitenkin vastaavat kriisiin massiivisella elvytyksellä. Joissain yhteiskunnissa kansalaisille lähetetään suoraan käteistä rahaa. Ajattelet: kuulostaa huolestuttavalta, mutta 2000-luvun finanssikriisin kokeneena muistat, miten äkillisesti taloustaantumukset saattavat iskeä. Samalla mieleesi muistuu, miten valtiot ja keskuspankit ryhtyivät laajoihin elvytystoimiin laman yhteydessä. Ajattelet ehkä, että nyt on kyetty aiempaa tehokkaammin torjumaan taantumien haitallisia vaikutuksia. Silti ihmettelet, miten on turvauduttu niinkin äärimmäiseen keinoon, kuin käteisen suoraan jakamiseen kansalaisille. Mitä on tapahtunut?

Mutta hahmo tulevaisuudesta jatkaa: lentomatkustaminen tulee romahtamaan seuraavan vuoden aikana. Mietit, mitä tämä tarkoittaa. Kenties kyseessä on samanlainen tilanne kuin vuonna 2010, kun Islannin tulivuorenpurkaus pakotti keskeyttämään lennot Euroopassa. Tulevaisuuden henkilö kuitenkin lisää: lentäminen supistuu rajusti samalla, kun monet maat asettavat tiukkoja rajoituksia maahantulolle. Monissa maissa rajat menevät käytännössä kokonaan kiinni. Tämä tieto laittaa sinut pohtimaan ankarasti, mistä on kyse. Alat murehtia, olisiko kyseessä jokin konflikti tai jopa laajalle levinnyt sota. Rajoja ei ole koskaan suljettu.

Tässä vaiheessa hahmo vuoden 2020 lopusta kääntyy puoleesi, ja näet hänen kasvonsa. Ihmisellä on suun ja nenän peittävä maski kasvoillaan. Nyt henkilö kertoo koko tarinan: vuoden kuluessa kymmenet miljoonat tulevat sairastumaan uuteen, vaaralliseen tartuntatautiin. Yli kaksi miljoona tulee menehtymään. Kiinassa puhjennut epidemia leviää maapallon joka kolkkaan. Yhteiskunnat joutuvat sulkemaan palveluja, rajamaan kokoontumisia ja säättämään ulkonaliikkumiskieltoja. Toimistot suljetaan ja kaikki kynnelle kykenevät siirtyvät kotiin etätöihin. Suomeen julistetaan poikkeustila. Uudenmaan raja suljetaan normaalilta liikenteeltä viikoiksi. Vapaa liikkuvuus katkaistaan. Eikä tauti hellitä edes seuraavana jouluna. Leukasi lokahtaa auki.

Toisaalta koronavirukseksi nimetyn mikrobin aiheuttama pandemia herättää uutta solidaarisuutta. Kuulet, että Suomi pärjää hyvin kriiseihin tottuneena, lainkuuliaisena yhteiskuntana. Tiedemiehet ja hoitoalan ammattilaiset työskentelevät uhrautuvasti säästääkseen henkiä taudin raivotessa. Vuoden loppuun mennessä tautiin on jo saatu kehitettyä monia rokotteita. Kuitenkin rankka todellisuus alkaa verottaa kaikkien henkistä hyvinvointia. Etätö eristää henkilöstön kotiin ruutujen vangiksi. Kriisin pitkittyessä alkaa eri puolilla esiintymään väsymystä ja levotonta liikehdintää. Amerikkaa repivät väkivaltaiset protestit ja yhteenotot. Donald Trump häviää kriisin mainingeissa USA:n presidentinvaalit.

Epäilet, onko hahmo tulevaisuudesta todellakin aito sanansaattaja, vai ehkä jonkinlaista pilaa. Etsit piilokameroita. Odotat tieteellisen käyttäytymiskokeen loppumista. Mitään ei kuitenkaan tapahdu. Ihminen tulevaisuudesta vain katsoo sinuun tiukasti maskinsa takaa ja toteaa: "Usko tai älä, tämä kaikki tulee tapahtumaan...".

2. JOHDANTO

Vuoden 2019 lopulla maailma ja Suomi odotti uutta vuosikymmentä levollisin, mutta samalla jakaantunein mielin. Talous oli vähitellen saatu kasvu-uralle vuosikymmenen alun finanssikriisin jälkeen, mutta mistään paluusta 2000-luvun lihaviin vuosiin ei voitu puhua. 2010-luvulla oli koettu useita poliittisia mullistuksia, jotka olivat kammenneet kansainvälistä järjestystä uuteen muotoon. Muun muassa Ukrainan sota, Euroopan siirtolaisuuskriisi, Brexit ja Donald Trumpin presidenttiys yhdessä Kiinan nousevan vaikutusvallan kanssa olivat haastaneet totuttuja rakenteita. Samalla globaalia huolta herätti ilmastonmuutos ja sen torjuminen. Time-lehden vuoden 2019 henkilöksi oli juuri valittu Greta Thunberg; nuori ilmastoaktivisti Ruotsista, joka oli saanut maailmanlaajuisia huomiota uuden sukupolven ympäristöahdistuksen symbolina.

Toisaalta oli ilmassa uskoakin. Teknologiset kehitysaskeleet olivat tuoneet uusia ratkaisuja ihmiskunnan ja markkinoiden käyttöön. Verkkoalustat tarjosivat mitä moninaisimpia palveluja jakamistalouden periaatteilla. Tekoäly lupasi mullistavia työkaluja arjen ja tieteen käyttöön. Suomessa pyrittiin pysymään teknologisen kehityksen eturivissä. Uuden start-up -yrityskentän symbolina toimi jokavuotinen Slush-kasvuyritystapahtuma. Poliitikassa maan uusi hallitus oli herättänyt laajaa kiinnostusta ikänsä ja sukupuolensa vuoksi, sillä joulukuussa olimme saaneet kolmannen naispuolisen pääministerin, joka oli hetken myös koko maailman nuorin pääministeri. Hallituspuolueiden johtajat olivat kaikki naisia. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus olivat keskeinen puheenaihe ilmastonmuutoksen ohella. Median katsaukset kuvastivat näitä vuoden 2019 tunnelmia (CNN, 2019; Järvinen, ym., 2019; Graham-Harrison, 2019; Mtv, 2019).

Mediassa esiteltiin futurologien ennustuksia tulevalle vuosikymmenelle (esim. The Editoris of New York Times, 2020). Johtavat julkaisut näkivät muutoksia ennen muuta talouteen ja politiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Talouslehti

Forbes'in omistaja Steve Forbes nosti esiin esimerkiksi terveydenhuollon uudet alustataloutta imitoivat liiketoimintamallit ja valuuttojen palaamisen kultakantaan, sekä arveli valtion sääntelyn kapenevan (Forbes, 2020). The Atlantic puolestaan ennusti kiivaana lainehtineen poliittisen liikehdinnän vaimenevan lähivuosina (Mounk, 2020). Mielipideinstituutti Ipsos taas raportoi, että maailmanlaajuisen kyselyn mukaan todennäköisin toteutuva tulevaisuusskenaario oli se, että ilmastonmuutos tulee etenemään vuonna 2020 (Ipsos, 2020).

Maailman kiinnittäessä huomionsa muihin polttaviin ongelmiin ja tulevaisuuden visioihin ja murheisiin, Kiinan Wuhanissa puhkesi outo tauti, joka iski hengitystie-eliimiin ja aiheutti vakavia sairaustapauksia. Ensimmäiset tiedot mysteerisestä keuhko-oireita aiheuttavasta taudista saatiin 31.12.2019 (Medicalxpress, 2019). Taudin aiheuttajaksi todettiin tammikuun kuluessa koronaviruksiin kuuluva SARS-coV-2, jonka aiheuttamaan tautia alettiin sittemmin nimittämään covid-10 -oireyhtymäksi. Koronakriisin tarina alkoi.

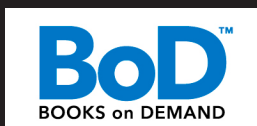
Mistä koronakriisissä on kyse?

Korona on poikkeuksellisen vakava sosiaalinen, taloudellinen ja henkinen kriisi. Sille on vaikea löytää suoranaista vertailukohtaa lähihistoriasta. Virusepidemia eroaa finanssimarkkinoiden riskijärjestelyistä puhjenneesta 2000-luvun lopun suuresta talouskriisistä koronan "fysiologisen" tai "kansanterveydellisen" luonteen vuoksi. Korona ei ole perusluonteeltaan ihmisen aiheuttama taloudellinen tai yhteiskunnallinen häiriö, sillä virukset ovat luonnon osanen, vaikkakin levitessään tarvitsevat ihmisten välisiä yhteyksiä. Vertaukset konfliktiin tai sotaan ontuvat samoilla perusteilla: koronakriisi alkoi viruksesta, joka ei tunnista sotaan tai rauhaa. Toisaalta covid-19 -aalto on epidemiologisilta piirteiltään erilainen kuin 1900-luvun tunnetut tartuntataudit. Se ei ole samalla tavoin tappava kuin esimerkiksi hiv/aids tai sadan vuoden takainen espanjantauti. Covid-19 leviää herkästi, mutta jättää osan kantajistaan oireettomiksi. Koronaviruksen vaarallisuus on peitellympää ja sen vaikutukset

Covid-19 -pandemia on järjestyttänyt maailmaa. Tämän terveyskriisin ennakkoinnista ja yllätyksellisyydestä on kuitenkin vielä verrattain vähän tutkittua tietoa. Tämän tietokirjan tarkoituksena on tarkastella koronakriisin puhkeamista ja etenemistä tulevaisuustyön, johtamisen ja päätöksenteon näkökulmista. Teoksessa pohditaan myös koronakriisin vaikutuksia tuleviin sukupolviin. Kirja perustuu laajaan tutkimukselliseen aineistoon.

KTT Tuomo Peltonen on johtamisen ja organisoinnin tutkija ja Aalto-yliopiston dosentti..

www.bod.fi